

ДЕРЖАВНА АРХІВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ АРХІВ УКРАЇНИ

На правах рукопису

БУДІВЕЛЬНА ТЕХНІКА У ДОКУМЕНТАХ ЦДНТА УКРАЇНИ

Довідково-інформаційне видання

ЦДНТА України

Харків

2015

Будівельна техніка у документах ЦДНТА України.: довідково-інформаційне видання /Укл. А. О. Алексеєнко, М. А. Балишев, Д.І. Ожиганов. – Х.: ЦДНТА України, 2015. – 228 с.

Укладачі: Балишев М. А., канд. істор. наук, доцент кафедри історії науки і техніки Національного технічного університету «ХПІ», заступник директора ЦДНТА України; Алексеєнко А. О., начальник відділу використання інформації документів ЦДНТА України; Ожиганов Д.І., молодший науковий співробітник відділу використання інформації документів ЦДНТА України.

Довідково-інформаційне видання ставить своєю метою ознайомити дослідників зі складом та змістом архівної науково-технічної документації з фондів ЦДНТА України, що стосується будівельної техніки. Довідник призначений архівістам, дослідникам історії науки і техніки та спеціалістам з даного питання.

© ЦДНТА України, 2015

© Алексеєнко А. О.

© Балишев М. А.

© Ожиганов Д. І.

ЗМІСТ

Список скорочень та абrevіатур.....	10
ПЕРЕДМОВА	12
РОЗДІЛ 1. До історії фондоутворювачів та організацій-розробників науково-технічної документації ЦДНТА України у галузі будівельної техніки.....	19
РОЗДІЛ 2. Великогабаритні будівельні машини	
<i><u>2.1. Звіти про НДР Державної союзної Науково-дослідної будівельної лабораторії ЮжстройЦНИЛ</u></i>	
2.1.1.Проект шлаковатної установки.....	35
2.1.2.Технічний проект установки для виробництва мертелів.....	36
2.1.3.Технічний проект (з розрахунком) кабель-кран прольотом 45-120-200 м і вантажопідйомністю 3–5 т для монтажу конструкцій.....	37
2.1.4.Електропрогрів цегляної кладки в зимовий час.....	38
2.1.5.Транспортування будматеріалів в зимових умовах ланковим стрічковим транспортером.....	38
2.1.6.Вогневий калорифер для відігрівання буту в зимовий час.....	40
2.1.7.Вивірний розрахунок підсиленої щогли кран-деррика вантажопідйомністю в 5 т.....	41
2.2. Автонавантажувачі моделей «4003» вантажопідйомністю 5 т і «4008» вантажопідйомністю 10 т.....	42
<i><u>2.3. Звіти про НДР Південного науково-дослідного інституту промислового будівництва ЮжНИИ</u></i>	
2.3.1.Матеріали по обстеженню роботи сушарно-помольної установки тресту «Азовстальбуд».....	43
2.3.2.Дослідження по створенню нових типів вібраційних насосів для перекачки будівельних розчинів.....	44
2.3.3.Дослідження області ефективного застосування баштових кранів в будівництві об'єктів чорної металургії.....	46
2.3.4.Вдосконалення технології зведення монолітних залізобетонних конструкцій об'єктів металургійних, гірничозбагачувальних і хімічних підприємств.....	48

2.4.Агрегат 8Т21 (рухомий козловий кран).....	51
2.5.Агрегат похилого електробуріння АНЭБ-2.....	52
2.6.Агрегат для зведення монолітного бетонного кріплення в горизонтальних гірничих виробках.....	53
2.7.Напівавтомат для плазмового зварювання.....	54

2.8. Звіти про НДР Всесоюзного науково-дослідного інституту організації шахтового будівництва «ВНДІОШБ»

2.8.1.Промислові випробування і доводка на дослідну партію розроблених кріпленнеукладальників (підвісного, порталного і велосипедного).....	55
2.8.2.Розробка технології і агрегату по виготовленню силікатного кріплення пресуванням.....	57
2.8.3.Впровадження нової технології зведення монолітного кріплення з колоїдальних бетонів з роздільною укладкою.....	58
2.8.4.Розробка і виготовлення комплексу спеціального обладнання для гірничих робіт при будівництві гідрошахт.....	59
2.8.5.Розробка, вдосконалення і впровадження засобів механізації для зведення постійного кріплення із збірного кріплення в горизонтальних виробках.....	61
2.8.6.Розробка і виготовлення комплексу спеціального обладнання для гірничих робіт, що проводяться буровибуховим способом при будівництві гідрошахт.....	65
2.8.7.Розробка і впровадження технології кріплення стовбурів, що проходяться звичайними і спеціальними способами з використанням нової установки для приготування колоїдальних розчинів і бетонів підвищеної водонепроникності методом роздільного бетонування» (впровадження «холодного» бетону).....	67
2.8.8.Розробка і виготовлення комплексу обладнання для гірничих робіт, що проводяться буровибуховим способом при будівництві гідрошахт.....	69
2.8.9.Дослідження, розробка і впровадження комплексу обладнання для механізації кріплення горизонтальних гірничих виробок монолітним бетоном.....	70
2.8.10.Розробка і впровадження технології кріплення стовбурів, що проходяться звичайним і спеціальними способами з використанням нової установки для приготування колоїдальних розчинів і бетонів підвищеної водонепроникності методом роздільного бетонування.....	72
2.8.11.Розробка прогресивних пересувних опалубок для кріплення горизонтальних гірничих виробок монолітним бетоном.....	74
2.8.12.Створення машини для механізації робіт пов'язаних з підтримкою і ремонтом виробок.....	75

2.8.13.Впровадження нових складів бетонів і технології кріплення стовбурів методом роздільного бетонування з використанням пересувної установки для приготування колоїдальних розчинів.....	76
2.8.14.Впровадження та вдосконалення комплексу обладнання для механізації кріплення гірничих виробок монолітним бетоном.....	78
2.8.15.Вдосконалення засобів зведення кріплення в горизонтальних гірничих виробках.....	81
2.8.16.Вдосконалення і впровадження комплексу обладнання для забутовування закріпленого простору горизонтальних і похилих виробок.....	84
2.8.17.Розробка технологічного обладнання для зведення кріплення стволів методом роздільного бетонування з застосуванням активаторів-змішувачів «ВНДІОМШБ» для колоїдальних цементно-піщаних розчинів.....	86
2.8.18.Розробка засобів механізації зведення набризкбетонного кріплення на базі машини ПБМ.....	87
2.8.19.Створення і впровадження шляхоукладального комплексу, що працює на пневмоенергії.....	88

2.9. Звіт про НДР Київської філії «ВНДІмонтажспецбуд»

2.9.1.Дослідження можливості безпідкладного монтажу вузлів роторних і крокуючих екскаваторів за рахунок використання пристрою для механічної обробки базових поверхонь в монтажних умовах.....	92
--	----

2.10. Звіт про НДР науково-дослідного інституту Харківський «ПромбудНДІпроект»

2.10.1.Розробити ефективну конструкцію і рекомендації по проектуванню фундаментів віброізолюваних молоткових дробарок.....	93
--	----

2.11. Бурова машина «Стрела-68».....	95
--------------------------------------	----

2.12. Звіти про НДР Науково-дослідного інституту будівельного виробництва «НДІБВ»

2.12.1. Провести науково-дослідні роботи і розробити номенклатуру машин і механізмів яких не вистачає для проведення будівельно-монтажних робіт при реконструкції промислових об'єктів. том 1 «Земляні роботи».....	97
2.12.2 Провести науково-дослідні роботи і розробити номенклатуру машин і механізмів яких не вистачає для проведення будівельно-монтажних робіт при реконструкції промислових об'єктів. том 2 «Бетонні роботи».....	100

2.12.3. Провести науково-дослідні роботи і розробити номенклатуру машин і механізмів яких не вистачає для проведення будівельно-монтажних робіт при реконструкції промислових об'єктів. том 3 «Монтаж і демонтаж конструкцій».....	102
2.12.4. Узагальнити досвід намівання територій, визначити найбільш розповсюджені умови намівання і видати вихідні вимоги на вдосконалену технологію.....	104
2.12.5. Розробити робочу документацію на дослідний зразок встановлювальника укрупнених блоків. Розробити технологію конвеєрного складання і монтажу великих збірних залізобетонних блоків.....	106
2.12.6. Розробити технічну документацію та виготовити експериментальний зразок великощитової опалубки з неметалевими нагрівачами.....	109
2.12.7. Виготовити і перевірити на дослідній ділянці експериментальні зразки фільтрових ланок з полімерних матеріалів для установок глибинного водозниження і підготувати технічні умови на їх дослідну партію.....	111
2.12.8. Відпрацювати технологію занурення паль втискуванням на експериментальному обладнанні і скорегувати документацію.....	113
2.12.9. Методичні рекомендації по проектуванню і влаштуванню фундаментів з забивних пустотілих блоків для будівель каркасного типу.....	115
2.12.10. Розробити технічну документацію на засоби механізації транспортування вантажів по кривлі і захисту робочої зони від впливу погоди.....	116
2.12.11. Технологія влаштування похилих буронабивних паль.....	118
2.12.12. Робочі кресленики експериментальних зразків напівавтоматичних захватів для безпетльового виготовлення і монтажу збірних залізобетонних конструкцій і виготовлення експериментальних зразків.....	120
2.12.13. Розробити технологію монтажу і підібрати засоби механізації для збірних будівель з легких металічних конструкцій комплектного постачання.....	122
2.12.14. Розробити конструкторську документацію на експериментальний зразок пристосування для влаштування огороження стін котлованів з втискуваних елементів....	124
2.13. Кран козловий спеціальний КК 12,5-10,1 У1*.....	126
2.14. Кран спеціальний електричний КП 10/1 У1*.....	127

РОЗДІЛ 3. Ручний інструмент і пристрої у галузі будівництва

3.1. Звіт про НДР Державної союзної Науково-дослідної будівельної лабораторії

ЮжстройЦНИЛ

3.1.1. Типовий проект (з пояснювальною запискою) електрообладнання установки електропрогріву бетону.....129

3.2. Звіти про НДР Південного науково-дослідного інституту промислового будівництва

ЮжНИИ

3.2.1. Пояснювальна записка до проекту верстату для набивання арматури на залізобетонні труби (ОБТ) і центробіжного верстату для виготовлення залізобетонних труб.....130

3.2.2. Нові типи високовиробничих ручних інструментів.....131

3.2.3. Універсальний домкрат для монтажних робіт і робіт по ремонту будівельних машин.....132

3.2.4. Ланцюгова таль для горизонтального переміщення вантажів з тяговим зусиллям 1 т.....133

3.2.5. Ножиці для різання покрівельного заліза.....134

3.2.6. Граничний ключ для натягування стрижнів до заданого зусилля.....135

3.2.7. Розробка методики і дослідних приладів для випробування міцності бетонів в конструкціях, спорудах і окремих зразках.....136

3.2.8. Розробка методики і пристрою для контролю міцності бетону в конструкціях.....138

3.2.9. Пошукові дослідження в області розробки високовиробничого механізму для виробництва активізованих розчинів і бетонів.....141

3.2.10. Електромеханічний обмежувач вантажопідйомності баштового крану БКСМ-5-5А.....142

3.2.11. Дослідження міцності тріщиностійкості і жорсткості збірних і попередньо-напружених залізобетонних конструкцій із звичайного і активованого бетону і надання технічної допомоги будівельним і проектним організаціям по впровадженню у будівництво нових ефективних видів збірних і попередньо-напружених залізобетонних конструкцій.....145

3.2.12. Автоматизація управління шлаковспінюючої машини «ЮжНИИ-2».....148

3.2.13. Електромеханічний обмежувач вантажопідйомності будівельних баштових кранів типу ОГП-1.....152

3.3. Звіти про НДР Всесоюзного науково-дослідного інституту організації шахтового будівництва «ВНДІОШБ»

3.3.1. Створення машини для механізації робіт пов'язаних з підтримкою і ремонтом виробок» / Створення обладнання для укладання рейкових шляхів в горизонтальних виробках.....153

3.3.2. Двохнитковий перекітний домкрат ДПД-1.....	155
3.3.3. Гідравлічний шляховий домкрат ГПД-1.....	156
3.3.4. Верстат для регулювання ширини колії РШК-1.....	157
3.3.5. Пневматичний шляховий гайковерт ППГ-1.....	158
3.3.6. Пристосування для гнуття рейок.....	159
3.3.7. Рейкорізний верстат РРС-1.....	160
3.3.8. Рейкосвердлувальний верстат РСС-1.....	161

3.4. Звіти про НДР Всесоюзного науково-дослідного інституту по монтажним і будівельним роботам «ВНДІмонтажспецбуд» (Київська філія)

3.4.1. Вдосконалення технології монтажу технологічних трубопроводів.....	162
3.4.2. Розробка перспективи розвитку техніки монтажних і спеціальних будівельних робіт на період 1971-1985 рр.....	164
3.4.3. Вдосконалення технології і механізації монтажних робіт.....	165
3.4.4. Вдосконалення технології і механізації монтажних робіт (частина 2).....	167
3.4.5. Вдосконалення технології виготовлення і монтажу технологічних трубопроводів.....	168
3.4.6. Розробка перспективи розвитку техніки монтажних і спеціальних будівельних робіт на період 1971-1985 рр. (тема 1 «ВНДІМСБ»).....	171
3.4.7. Створити абразивні армовані круги діаметром до 400 мм.....	172
3.4.8. Розробити пропозиції по вдосконаленню технології і подальшій механізації механо-монтажних робіт. Визначити можливість підвищення продуктивності праці за рахунок окремих технічних заходів.....	173
3.4.9. Вдосконалити існуючі і розробити нові методи і засоби механізації монтажу технологічного обладнання.....	175

3.5. Звіт про НДР науково-дослідного інституту будівельного виробництва «НДІБВ»

3.5.1. Технологія безпідкладного монтажу технологічного обладнання малогабаритними гідравлічними домкратами типорозмірного ряду приладу «Горизонт».....	176
---	-----

НАУКОВО-ДОВІДКОВИЙ АПАРАТ

Перелік фондів та комплексів представлених у довіднику.....	180
Перелік організацій-розробників будівельної техніки та їх сучасні назви.....	181
Перелік звітів про НДР використаних у довідково-інформаційному виданні.....	183
Підприємства, які згадуються в довіднику.....	194
Іменний покажчик.....	197

Об'єктний покажчик.....	209
Географічний покажчик.....	215
Список ілюстрацій.....	218
Список використаних джерел та літератури.....	226

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР

ВАТ – відкрите акціонерне товариство
ВНДІГідровугілля – Всесоюзний науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут видобутку вугля гідравлічним способом
ВНДІМСБ, ВНДІмонтажспецбуд – Всесоюзний науково-дослідний інститут монтажного і спеціального будівництва
ВНДІОМШБ – Всесоюзний науково-дослідний інститут організації і механізації шахтового будівництва
ВНДІПрокольормет – Всесоюзний науково-дослідний інститут гірничої справи кольорової металургії
ВРНГ – Вища рада народного господарства

ГЕС – гідроелектростанція
ГЗК – гірничо-збагачувальний комбінат
ГОСТ – державний стандарт
ГСКБ – Головне спеціальне конструкторське бюро

ДКО – Державний комітет оборони

ЗАТ – закрите акціонерне товариство

ККД – коефіцієнт корисної дії
КПРС – Комуністична партія Радянського Союзу
КПУ – Комуністична партія України

Мінметалургхімбуд – Міністерство будівництва підприємств хімічної та металургійної промисловості
ММСБ – Міністерство монтажних і спеціальних робіт

ПВХ - полівінілхлорид
НДІБВ – Науково-дослідний інститут будівельного виробництва
НДІВАЖМАШ – Науково-дослідний інститут важкого машинобудування
НДЛЕС – науково-дослідна лабораторія експериментальної станції
НДПТКІ – Науково-дослідний, проектно-технологічний та конструкторський інститут
НДР – Німецька Демократична Республіка
НДР – науково-дослідна робота
НКМЗ – Новокраматорський машинобудівний завод
ПКТІ – проектно-конструкторський та технологічний інститут
НТД – науково-технічна документація

ПКБ – Проектно-конструкторське бюро

РМ СРСР – Рада Міністрів Союзу Радянських Соціалістичних Республік
РНХ – Рада народного господарства
РРФСР – Російська радянська федеративна Соціалістична Республіка

Сибгіпрогірмаш – Сибірський державний проектно-конструкторський експериментальний інститут гірничого машинобудування
СКБ – спеціальне конструкторське бюро
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

ТУ МБПВІ – Технічне Управління Міністерства будівництва підприємств важкої індустрії

УкрНДІОМШБ - Український науково-дослідний інститут організації і механізації шахтового будівництва

УкрПТКІмонтажспецбуд – Український проектно-технологічний і конструкторський інститут організації виробництва і економіки монтажних і спеціальних будівельних робіт

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ХПІ – Харківський політехнічний інститут

ЦДНТА України – Центральний державний науково-технічний архів України

ЦКБ – Центральне конструкторське бюро

ЦК КПРС – Центральний комітет комуністичної партії Радянського Союзу

ЮжНИИ – Південний науково-дослідний інститут промислового будівництва

ЮжстройЦНИЛ – Південна будівельна центральна науково-дослідна лабораторія

ПЕРЕДМОВА

Будівельна техніка – це механізм або група механізмів, що здатна виконувати механічні рухи для перетворення енергії та матеріалів з метою заміни або полегшення фізичної і розумової праці людини і одержання нових продуктів. Залежно від кінцевої мети певні будівельні машини виконують послідовно ряд робочих процесів. За призначенням можна виділити основні групи будівельних машин: машини для виробництва підготовчих, земляних, дорожніх, бурових, палейбійних, арматурних, бетонних, покрівельних, оздоблювальних робіт тощо. Машини можуть складатися з одного або кількох механізмів, двигунів та робочого органу і змінного обладнання.

Існують такі види будівельних машин: бульдозери, бурильно-кранові машини, крани козлові, машини для бетонних і залізобетонних робіт, машини для опоряджувальних і покрівельних робіт, навантажувально-розвантажувальні машини, ручні машини та механізований інструмент тощо [13, с. 7; 17].

На державному зберіганні у ЦДНТА України знаходиться значний масив науково-технічної документації, яка висвітлює історію та розвиток промислового та цивільного будівництва, а також будівництва об'єктів інфраструктури у нашій країні. Проблема розвитку будівельної галузі є однією з центральних і найменш досліджених в історії України ХХ століття.

Актуальність теми полягає в тому, що лише нещодавно дослідники науки і техніки звернули увагу на історичні лакуни, що утворилися внаслідок недостатнього вивчення науково-технічної документації присвяченої особливостям зведення споруд. В першу чергу, це відноситься до машин і пристроїв за допомогою яких зводилися численні багатоповерхівки, корпуси промислових підприємств, шкіл, лікарень та інших споруд, без знання про які не можна створити цілісну картину еволюції та основних тенденцій у промислово-цивільному будівництві.

До того ж стрімке зростання кількості будівництв об'єктів інфраструктури та житлово-будівельного фонду, який можна спостерігати в останні роки, зумовило підвищення інтересу дослідників до історії розвитку будівельної техніки.

Керуючись бажанням доповнити знання про розвиток будівельної галузі в Україні на протязі ХХ століття інформацією про будівельну техніку, було вирішено звернути особливу увагу на відповідну науково-технічну документацію з фондів ЦДНТА України.

У ЦДНТА України зберігаються проекти великогабаритних машин та ручного інструменту і приладів, які передбачалося використовувати у промисловому та цивільному будівництві.

Розробкою проектів великогабаритних машин (наприклад: високочастотний (вібраційний) розчинонасос, автонавантажувачі тощо) займалися: Науково-дослідний інститут будівельного виробництва «ЮжНИИ», Проектно-технологічний інститут «Укркраненерго», Головне спеціальне конструкторське бюро автонавантажувачів тощо.

На основі опрацьованих систем класифікації інформації архівних документів, що відносяться до теми: «Будівельно-дорожнє машинобудування і виробництво обладнання для промисловості будівельних матеріалів» автори дійшли висновку, що великогабаритну техніку та ручний інструмент, який використовувався для шахтового будівництва (кріпленнеукладальники, бетонозмішувачі, рейкоукладальні машини, перекатні домкрати) можна віднести до будівельної техніки спеціального призначення [6, с. 186-187; 15, с. 88; 18, с. 154; 19, с. 86].

З огляду на це, до інформаційно-довідкового видання було включено конструкторську документацію і звіти про науково-дослідну роботу Всесоюзного науково-дослідного інституту організації і механізації шахтового будівництва «ВНДІОМШБ» (ф. Р-68, к. 3-19, 3-44) і Донецького державного проектно-конструкторського та експериментального інституту комплексної механізації шахт «Дондипровуглемаш» (ф. Р-45, к. 2-245) присвячену створенню машин для будівництва шахт. Також були включені звіти про науково-дослідні роботи київської філії Всесоюзного науково-дослідного інституту монтажних і спеціальних будівельних робіт, який займався розробкою номенклатури ручних інструментів для різання і торцювання труб з неметалевих матеріалів. (ф. Р-208, к. 3-69).

Щодо ручного інструмент та приладів, то їх розробкою в різні десятиліття займалися НДІ звіти про науково-дослідну роботи яких зберігаються у ЦДНТА України. Зокрема, можна виділити три НДІ:

1. Всесоюзний науково-дослідний інститут організації шахтового будівництва «ВНДІОМШБ», який розробляв механізовані інструменти для обслуговування конструкцій в горизонтальних гірничих виробках (гідралічний шляховий домкрат, допоміжна ремонтно-шляхова установка ВПУ-1).

2. Південний науково-дослідний інститут по будівництву «ЮжНИИ», який у перші повоєнні роки розробляв проекти нових типів ручних інструментів (ланцюгова таль для горизонтального переміщення вантажів з тяговим зусиллям 1 т, ножиці для різання покрівельного заліза) і приладів (електромеханічний обмежувач вантажопідйомності баштового крану БКСМ-5-5А)

3. Київську філію Всесоюзного науково-дослідного інституту по монтажним і спеціальним будівельним роботам, що розробляла ручний інструмент для різання і обробки труб з неметалевих матеріалів (газова і полум'яна горілки, електроножівки тощо).

Об'єкт дослідження – будівельна техніка у документах ЦДНТА України.

Предмет дослідження – документи фондів ЦДНТА України з вищезгаданого питання.

Територіальні межі – обумовлені місцезнаходженням фондоутворювачів – організацій-розробників НТД, промислових підприємств та науково-дослідних інститутів (переважно територія України).

Хронологічні рамки: 1942-1995 рр. (обмежуються крайніми датами представлених у виданні документів).

Мета роботи: ознайомлення дослідників проблеми зі складом та змістом архівної НТД, ґрунтовне висвітлення складу і змісту документів ЦДНТА України з даної теми і введення їх до наукового обігу.

Для досягнення поставленої мети авторами вирішуються наступні задачі:

- проведення аналізу складу і змісту архівної науково-технічної документації;
- визначення вкладу в розвиток будівельної техніки організацій-розробників науково-технічної документації ЦДНТА України;
- створення пооб'єктних описових статей із наведенням анотацій до документів і зазначенням технічних характеристик і історичних відомостей щодо об'єкту опису;

Наукова новизна. Представлена робота є першим у ЦДНТА України досвідом підготовки видання із детального висвітлення складу і змісту архівної документації присвяченої будівельній техніці.

Під час укладання довідково-інформаційного видання були виявлені архівні документи (проектні та науково-дослідні роботи) відповідної тематики у фондах ЦДНТА України, проведено аналіз їх складу та змісту; визначені організації-розробники та склад авторських колективів; створені описові статті із технічною характеристикою об'єкту описання та зазначенням пошукових даних одиниць зберігання.

Архівна НТД у фондах ЦДНТА України складається із конструкторської документації проектів будівельних машин і механізмів та звітів про науково-дослідну роботу.

В основу видання покладено документи ЦДНТА України. Джерельну базу склали документи з 11 фондів науково-дослідних інститутів, заводів і спеціальних конструкторських бюро, які спеціалізувалися на розробці проектів і виробництві будівельної техніки: Р-2, Р-12, Р-45, Р-50, Р-55, Р-68, Р-104, Р-166, Р-189, Р-204, Р-208. Описано документи 12 комплексів: 2-10, 2-53, 2-146, 2-232, 2-334, 2-245, 2-256, 3-4, 3-19, 3-44, 3-66, 3-69. У довідково-інформаційне видання вміщено 81 описову статтю, у яких описано 71 об'єкт.

Архівні документи, представлені у довіднику відображають основні тенденції розвитку будівельної техніки ХХ століття. Переважна більшість документації, що присвячена будівельній техніці у ЦДНТА України представлена документами з фонду

Харківського «ПромбудНДІпроекту» (ф. Р-2), діяльність якого починається у 1963 році, після об'єднання з Південним науково-дослідним інститутом по будівництву ЮжНИИ, який у свою чергу виник внаслідок перетворення Державної союзної науково-дослідної будівельної лабораторії «ЮжстройЦНИЛ» у науково-дослідний інститут в 1940 році [23, арк. 135-168].

У фонді Харківського «ПромбудНДІпроекту» зберігаються звіти з НДР «ЮжНИИ» та «ЮжстройЦНИЛ», які були передані до технічного архіву після об'єднання Харківського «ПромбудНДІпроекту» з «ЮжНИИ».

Звіти з НДР будівельної лабораторії «ЮжстройЦНИЛ», що відносяться до часів Другої світової війни, присвячені головним чином розробці установок для виготовлення дешевих будівельних матеріалів з відходів промислового виробництва, а також транспортування і відігрівання будівельних матеріалів в зимовий час [44; 46; 46].

«ЮжНИИ», що був попередником Харківського «ПромбудНДІпроекту» займався розробкою машин і приладів, що застосовувалися на будівництві переважно промислових споруд. Серед механізмів, що були розроблені у перші повоєнні роки, уваги заслуговує проект високочастотного розчинного вібраційного насосу для перекачування будівельних розчинів, розробленого співробітниками лабораторії експериментальних механізмів «ЮжНИИ» під керівництвом С. Н. Беленко. Механізм експонувався на Другому всесоюзному конкурсі на кращу конструкцію машини для штукатурних робіт, що проводився у Москві в липні – серпні 1952 року [35, арк. 7; 37, арк. 39].

Для потреб цивільного будівництва інститутом розроблялися нові види ручного будівельного інструменту, а також прилади для покращення експлуатаційних характеристик габаритних машин. Варто згадати про розроблені лабораторією автоматики під керівництвом А. М. Віницького проекти електромеханічних обмежувачів для баштових кранів БКСМ-5-5А та будівельних баштових кранів типу ОГП-1, які знайшли широке розповсюдження на будівництвах панельних п'ятиповерхових будинків, а також використовувалися для механізації транспортних і монтажних робіт [36; 40; 41].

Наступним фондоутворювачем ЦДНТА України матеріали звітів про НДР якого широко представлені у довідково-інформаційному виданні є Всесоюзний науково-дослідний інститут організації і механізації шахтового будівництва (ф. Р-68, к. 3-44). Цим НДІ розроблялися проекти машин для укладання рейок, тубінгів, будівництва кріплень і землерийних робіт у вугільних шахтах. Також інститутом розроблявся ручний інструмент для механізації робіт пов'язаних з шахтовим будівництвом [51; 53; 54].

Якщо «ВНДІОМШБ» протягом багатьох років займався виключно питаннями механізації будівництва шахт, то інший інститут, звіти з НДР якого представлені у виданні,

спеціалізувався на проектуванні габаритних машин і ручного інструменту для максимальної механізації будівництва промислово-цивільних споруд і будівель. Мова йде про Науково-дослідний інститут будівельного виробництва «НДІБВ» – одну з провідних організацій теренах колишнього СРСР, що займалася комплексною механізацією будівництв. [21, с. 1-2]

Окрім цих трьох НДІ, до видання було включено звіти про НДР київської філії інституту «ВНДІмонтажспецбуд», присвячені створенню ручного інструменту для обробки труб. Оскільки прокладання системи підземних комунікацій має відношення до будівельних робіт, розробки «ВНДІмонтажспецбуд» було логічним включити до довідково-інформаційного видання. [6, с. 186-187; 15, с. 88; 18, с. 154; 19, с. 86; 67].

Описові статті розташовані авторами у хронологічному порядку, без прив'язки до конкретного номеру фонду і комплексу. Тому, статті другого розділу, які були написані як на основі конструкторської документації так і звітів про НДР не розмежуються.

Розташування описових статей у хронологічному порядку обумовлено бажанням показати еволюцію будівельної техніки - від простих установок для виготовлення дешевих будівельних матеріалів до складних механізмів для земельних робіт або переміщення багатотонних вантажів.

Довідково-інформаційне видання структуроване з огляду на необхідність розкрити склад і зміст архівної НТД. Упорядниками виділено 3 розділи.

У першому розділі: «До історії фондоутворювачів та організацій-розробників науково-технічної документації ЦДНТА України у галузі будівельної техніки» висвітлюється історія 9 науково-дослідних інститутів, 1 заводу і 1 спеціального конструкторського бюро, які зробили значний внесок у створення нової і модернізацію вже існуючої будівельної техніки. Статті у даному розділі розташовані на основі нумерації фонду, у порядку зростання.

Другий розділ: «Великогабаритні будівельні машини» складається з описових статей в яких проаналізовано конструкторську документацію і звіти про науково-дослідну роботу, присвячені габаритним машинам та механізмам, які передбачалося використовувати у промисловому і цивільному будівництві, а також при будівництві шахт.

Крім того, враховуючи безпосереднє відношення до будівництва, у матеріали видання було включено проекти опалубок для промислово-цивільного і шахтового будівництва – допоміжних конструкцій, що надають монолітним конструкціям з бетону певних параметрів. [50; 62]

У третьому розділі: «Ручний інструмент і пристрої у галузі будівництва» охарактеризовано звіти про НДР, присвячені розробці нового ручного інструменту, для максимальної механізації робіт у цивільному, промисловому, шахтовому будівництві, а

також будівництві трубопроводів. У розділі також описуються спеціальні пристрої, що використовувалися для випробування будівельних матеріалів в лабораторних умовах або для підвищення експлуатаційних показників будівельної техніки [36; 38; 39; 40].

Характеризуючи конструкторську документацію і звіти про науково-дослідну роботу треба відзначити, що однією з її особливостей є те, що вона створювалася організаціями-розробниками виключно російською мовою. Про цю особливість в описових статтях окремо не згадується. Конструкторську документацію представлено текстовою (технічні умови на виготовлення, технічний опис, інструкція з експлуатації тощо) і графічною (кресленики: загального виду механізму, складальні і детальні кресленики окремих деталей) частинами.

Так само, як і конструкторська документація, звіти про науково-дослідну роботу складаються з двох частин. До текстової частини відносяться: анотацію, технічні завдання, програму робіт і завдання на проведення експериментальних і теоретичних досліджень, розрахунки, кошторис тощо. Графічна частина складається з фотографій, схем, креслеників: загального виду та окремих частин того чи іншого пристосування.

Для довідника було розроблено ґрунтовний науково-довідковий апарат: виділено перелік представлених фондів та комплексів НТД ЦДНТА України, найменувань підприємств-розробників та їх сучасних назв, складено список ілюстрацій, які розміщені в тому порядку, в якому розташовані описові статті у виданні.

Іменний покажчик до видання налічує близько 1000 персоналій, які були залучені до створення нових і вдосконалення вже наявних зразків великогабаритної будівельної техніки, будівельних приладів і ручного будівельного інструменту. Іменний покажчик містить відомості про посаду і місце роботи кожного з розробників. На жаль посади деяких розробників встановити не вдалося через те, що вони не були вказані в конструкторській документації та звітах про НДР.

Об'єктний покажчик містить перелік промислових підприємств, конструкторських бюро і науково-дослідних та проектно-конструкторських інститутів, представлених у довіднику.

Для зручності користування довідково-інформаційним виданням, було створено перелік назв звітів про НДР, на основі яких складено описові статті.

Методичною базою роботи є: Державні стандарти, методичні рекомендації з підготовки інформаційно-довідкових видань та науково-довідкового апарату до них [1; 3; 4; 5].

Довідниково-інформаційне видання розроблено згідно з планом науково-видавничої діяльності ЦДНТА України на 2014-2018 роки у 2015 році у відділі використання інформації документів. Керівники роботи – М. А. Балишев, канд. істор. наук, доцент кафедри історії

науки і техніки Національного технічного університету «ХПІ», заступник директора ЦДНТА України, А. О. Алексеєнко, начальник відділу використання інформації документів ЦДНТА України, відповідальний виконавець – Д. І. Ожиганов, молодший науковий співробітник відділу використання інформації документів ЦДНТА України.

Із повнотекстовою версією видання можна ознайомитися у читальному залі ЦДНТА України.